

ГОД 1966 У БЕЛАРУСІ

Скончыўся стары год. Пачынаецца новы, яшчэ адзін. На рубяжы мінуўшчыны й будучыні, сочавы, як мінаюць дні за днімі, хочаца папытца іх, як пытается калісьці Максім Багдановіч у крывіцкіх коньнікаў: „Вы за кім у пагоне съпышыце? Дзе шляхі вашы юдукі і куды?”

Знайсці адказ на гэтае пытанье будзе лягчай, глянуўшы на год, што мінуў, адцеміўшы найболыш вызначаныя эздарныні ў ім, пералічмы ў дасягнутую і недасягнутую.

Паводле таго, што было, пасправаўмай пазнаць тое, што будзе.

1966 год быў у вялікай меры годам здабыткай. Беларус зблышила здабычу нафты ѹ вытворчасць машины. Сяляне здабылі больш праца ѹ кіраваныні сваіх мясцовых спраў. Рэспубліка здабыла 28-ую вышэйшую навучальную установу. Спартсмены БССР здабылі новыя рэкорды ѹ мэдалі. Беларус здабылі сваю энцыклапедыю. Пісменынікі здабылі павалічоныне літаратурнага часапісу. Гісторыкі здабылі — канчальна ўжо — Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. Усе разам на Беларусі, у супольным высліку, здабылі на працах мінулага году больш адвары ѹ станоўкасці называць речы сваім імёнамі: крыйду — крыйдай, славу — славай, сваё — сваім. Грамадзянская ѹ нацыянальная мужнасць выйшла ўздужнай з выпрабаванняў 1966-га. І ў гэтым апошнім факце — найвялікіх здабытак старога году, найлепшая зарука, што будучыні юма чаго бояцца.

Да ўзделу ѹ нацыянальна-духовым жыццю Беларусі — у маштабе рэспублікі ѹ маштабе раёну — прыходзіць штораз больш людзей новыя змены: таленавітых і пальмінных, дзеінных і самахвярных, свабаднейшых ад камплексаў меншаварстанасці ѹ страху, што ляглі былі згубнымі цяжарами на душы ѹ маралі ці аднаго прадстаўніка папярэдняга пакалення.

Духовасе адраджэнне Беларусі, нацыянальная самарэгабілітация — вось галоўны курс падзеяў леташняга году, вось цэнтральны працэс, што фэрмэнтаваў вальней і бурліве ѹ староніцы вазёрнай і песьеннай.

Аасаблівую пашану ѹ заслугу ѹ гэтым працэсе нацыянальнае самарэгабілітациі трэба прызнаць моладзі, той, які Янка Купала пакінуў свой бунтарын запавет:

Схамяніся-ж ты, моладзь арліна! У бок другіх віхры веяць прымус. Бяры съветач, ідзі за судзьбінай, ідзі з словам съвятам: Беларусь!

Паступова, маладая Беларусь пачынае змушаць, калі ня віхры, дык ветрыкі, веяць у бок другі, у бок пажаданы.

У 1966 годзе быў пабольшаны лік гадзін на выкладанье ѹ школах рэспублікі беларускія мовы ѹ літаратуры; зробленыя змены ѹ падручніках роднае мове ѹ літаратуры з улучэннем у іх больш нацыянальна-партыятычных твораў; зблышаныя трыражы, кніжных і пэрыядычных выдач, зафіксавала ѹ такое:

„На будзем наўнымі, ёсьць запраўды літаратура, якую траба съпісваць — у свой час было выпушчана наўмалка кніжак-аднадзёнак. Сёньня яны на маюць нікакі цікавасці, нікакі каштоўнасці. Іх запраўды траба съпісваць, пушчыць на макулатуру”.

Непаладкі ѹ цяжкасці, якія камуністычнае партыя Беларусі на працах мінулага году мела з літаратарамі, значаць, што пісменнікі ѹ нааугл творчай інтэлігэнцыі, асабліва моладзь, на хочуць больш аддаваць сваю здольнасці на творы аднадзёнкі, на хочуць съпісваць сябе ѿмкі на макулатуру. Яны нааважаны аддаваць сябе права, казаць універсальну, вечную працу, працу на нацыянальную — і казаць, яе не толькі пра даярку, але і пра ЦК партыі. І гэтае права яны сабе адваюць. Но народ, які даў гэрою ѹ змаганыні з фашыстскай навалай, мае ѹ сабе герояў, што дадуць рады ѹ навалай партыйна-макулатуры”.

Непаладкі ѹ цяжкасці, якія камуністычнае партыя Беларусі на працах мінулага году мела з літаратарамі, значаць, што пісменнікі ѹ нааугл творчай інтэлігэнцыі, асабліва моладзь, на хочуць больш аддаваць сваю здольнасці на творы аднадзёнкі, на хочуць съпісваць сябе ѿмкі на макулатуру. Яны нааважаны аддаваць сябе права, казаць універсальну, вечную працу, працу на нацыянальную — і казаць, яе не толькі пра даярку, але і пра ЦК партыі. І гэтае права яны сабе адваюць. Но народ, які даў гэрою ѹ змаганыні з фашыстскай навалай, мае ѹ сабе герояў, што дадуць рады ѹ навалай партыйна-макулатуры”.

1966 год, як ніводзін з бліжэйшых яму папярэдніх гадоў, супрападважаўся атака па партыйнае працаганды на гэтак званую „ідэялістичную дывэрсію” з-за мяжы: на амэрыканскіх імпэрыялістых, буржуазных нацыянальстых, дызвінтаў і правакатаў. На першыя пагляд ўсё гэта выглядае нейкім парадоксам. З аднаго боку, савецкія дачыненіні з Захадам лагадзікоў, лепішаць, а з другога — савецкія ваўтаўнікі ідэялістичнае непагрэшынасці сваіго грамадзтва стаюцца штораз больш разьюшаныя ѹ атаках на Захад. На самой-же рэчы парадокс на душу ѹ разуму чалавека скказаў: Годзе! Годзе духове ѹ пэрыядычнасці глядзіцца на съвет прараз дому ды на глянула на самую дому шырокімі дыніненем зрокам.

На сакавіцкім звяздзе Кампартыі Беларусі першы сакратар ЦК КПБ Машэрэй дамагаўся: „Аасаблівую адказнасць партыйных арганізацый павінны несыць за выхаваньне моладзі... Аасаблівую ўвагу трэба ўдзяліць школьнікам і студэнтамкам камсамольскім арганізаціям... Нажаль, сірод школьнікам і студэнтамкам ёсьць яничы ѹ такія, якія бяздумна пераймаюць кепскія густы ѹ норавы”.

Пашыраная партыя хоча апекавацца ёсімі ѹ ўсім: школьнікамі, студэнтамі, літаратарамі, мастакамі, густамі, настроемі, думкамі, пачуццямі.

Але 1966 год гэтым манапалістычным пасяяганыям на душу ѹ разуму чалавека скказаў: Годзе! Годзе духове ѹ пэрыядычнасці глядзіцца на съвет пры народзе не забудзеца на слова сваіго няўміручага нацыянальнага прарока Янкі Купалы:

Пашошай я вольны чалавек, і гэткім буду цэлы век.

Мінулы год быў больш за ёсё — годам думкі, вызваленая ходзь часткова з палону страху ѹ амежанняў, для якое ўжо стала менш забароненых зонаў, недазволеных тэмай. І гэтае вызваленая думка съкраваная ѹ будучынню. Яна назначыла ўжо праграму дзеяння на наступны год.

партыя сваім дыктатарскім інстынкам вытчывае небяспеку. 1966 год выразна выявіў гэта.

І запраўды. Ці на Беларусі толькі нацыянальна-культурная дзяялінка вымагае палепшаньня? А як наконт палепшаньняў у галіне палітыкі ѹ эканомікі? Ці нельга было — па асацыяці — выставіць некаторыя прапановы палепшаньня спраўа, скажак, у дзяялінцы нацыянальнае палітыкі?

Нажаль, у вадрэзнасць ад пытанняў культурных, тут партыя ѿ ўсё ўжэ трymae манаполь. Крытыкаўца нацыянальную палітыку, якія крыйкуеца, прыкладам, палітыка кніжна-тыражная, ѿ ўсё ўжэ забаронена. Тым на мениц, тэма гэтай працаеца паступова наўзверх жыцця.

Што мей наўцеце першы сакратар ЦК КПБ Машэрэй, калі ў сакавіку лістападняго году на звяздзе Кампартыі Беларусі заклікаў партыйныя арганізацыі „непрыміръю адносіцца да самых малых прайўленняў месніцтва ѹ нацыянальнае амежаванасці”? Што гэта за звяза — гэнае „месніцтва ѹ нацыянальнае амежаванасць”? У чым канкрэтна выяўляеца яна? Чым яна шкодна Беларусі? 1966 год быў глухій немы на гэту тому — на готкі, прыкладна, пытаныні:

Якая карысць беларускаму народу з таго, што зробленыя ягонымі коштамі трактары ѹ машыны рассылаюцца ѹ 52 краі съвету?

Што атрымвае Беларусь, і паводле якога разліку, за сваю нафту?

Чаму Менск мусіць зварачаца да маскоўскіх біоракатаў па ўсіякія дазволы, часта ѹ дробных спраўах?

Калі Беларусы пярэймуть поўнасцю ѿ сваіх сяброў, на якога партыйны друк павёў беспадстайных выпады? І ўзяты пад абарону пісменнік адказаў на гэтае звяза: „Пакуль мы будзем аб'яднаны ѹ важнейшых пытаннях нашага жыцця ѹ не пабаімся звязаў пра гэта адкрыта, беларускі народ можа быць спакойны за лёс свае літаратуры”.

1966 год, як-бы мімаходзь, пакінуў нам адно з найтрапнейшых выказваньняў да пытання так званае „партыйніцтвы” ѹ літаратуры, а фактычна ѹ мастактве, у творчым жыцці чалавека нааугл. У адным із сваіх нумароў леташняга году газета „Літаратура і Мастацтва”, сярод мноства цікавых выказваньняў, зафіксавала ѹ такое:

„На будзем наўнымі, ёсьць запраўды літаратура, якую траба съпісваць — у свой час было выпушчана наўмалка кніжак-аднадзёнак. Сёньня яны на маюць нікакі цікавасці, нікакі каштоўнасці. Іх запраўды траба съпісваць, пушчыць на макулатуру”.

1966 год быў шмат чым: годам здабыткай, годам дамаганьня, годам абноўленых надзеяў і съмельных думак, а для слытага задумвачца Новы Год.

1966 год быў шмат чым: годам здабыткай, годам дамаганьня, годам абноўленых надзеяў і съмельных думак, а для слытага задумвачца Новы Год.

Так, як чалавек часта з перапалаху крыйцы, гэтак партыйная працаганда ѹ пярэпалаху крыйцы-лаеца; лаеца, што нехта недзе выказвае думкі, да якіх не дастае партыйная вяроўка, каб іх спутаць і задушыць, як гэта можна рабіць у сябе дома. А тымчасам, факт застоеца фактам: праўдзівіца вольная думка не байдзца нікіх замежных дзяялістрадаў, ні патрабуе нікага заглушванья радыягутараў; праўдзівіца вольнае думкі на трэба аховаўца ад замежных выданьняў і газет, ёй на страшныя нікія мік-рэбры крамолы.

Але-ж, 1966 год быў годам страху, страху партыі перад нецэнзураваным словам, думкай, перад недаволеным ідэям, страху асабліва з моладзь, каб хаця яна не зарэзілася вірусам самастойнага думання, каб хаця яна не перастала глядзіцца на съвет прараз дому ды на глянула на самую дому шырокімі дыніненем зрокам.

На сакавіцкім звяздзе Кампартыі Беларусі першы сакратар ЦК КПБ Машэрэй дамагаўся: „Аасаблівую адказнасць партыйных арганізацый павінны несыць за выхаваньне моладзі... Аасаблівую ўвагу трэба ўдзяліць школьнікам і студэнтамкам камсамольскім арганізаціям... Нажаль, сірод школьнікам і студэнтамкам ёсьць яничы ѹ такія, якія бяздумна пераймаюць кепскія густы ѹ норавы”.

Пашыраная партыя хоча апекавацца ёсімі ѹ ўсім: школьнікамі, студэнтамі, літаратарамі, мастакамі, густамі, настроемі, думкамі, пачуццямі.

Але 1966 год гэтым манапалістычным пасяяганыям на душу ѹ разуму чалавека скказаў: Годзе! Годзе духове ѹ пэрыядычнасці глядзіцца на съвет пры народзе не забудзеца на слова сваіго няўміручага нацыянальнага прарока Янкі Купалы:

Пашошай я вольны чалавек, і гэткім буду цэлы век.

Пашыраная партыя хоча апекавацца ёсімі ѹ ўсім: школьнікамі, студэнтамі, літаратарамі, мастакамі, густамі, настроемі, думкамі, пачуццямі.

Але 1966 год гэтым манапалістычным пасяяганыям на душу ѹ разуму чалавека скказаў: Годзе! Годзе духове ѹ пэрыядычнасці глядзіцца на съвет пры народзе не забудзеца на слова сваіго няўміручага нацыянальнага прарока Янкі Купалы:

Пашошай я вольны чалавек, і гэткім буду цэлы век.

ДА СКАРЫНАУСКАГА ЮБІЛЕЮ У БССР

З перадрукованай намі з „Літаратуры і Мастацтва” за 25 лістапада інфармацыі пісьменніка Кандрата Крапіві відаць, што Скарыйнаўскі ўгодкі заплянаваны ѹ падрыхтавацца ў БССР даволі шырака. У гэтым заслуго, ясна-ж, на партыі, як гэта ўжо пішацца тэма будзе пісацца ўнікальнае інтэлігэнцыі, якія, дзякуючы ейнай руліўасці ѹ настоілівасці, часамі Ѹдаецца сягнага-таго даўша ѹ галіне беларускай культуры.

Увесі-жа сэнс і эфект Скарыйнаўскага юбілею будзе, аднак, залежыць ад таго, насколькі будзе запахаваная навукова аб'ектыўная праца пра асобу ѹ дзеянісць нашага відачнага сяліцкага суродзіча. У сваю чаргу гэта будзе залежыць галоўна ад таго, якія палітычныя вецер будзе веіць у гэтым часе ѹ Беларусі. Прывіладам, сянянін траба адно вітаць, што ў вапошнім інтэрвію з Кандратам Крапівім, надрукованым у „Літаратуры і Мастацтве” за 25 лістапада 1966 г., Скарыйна ўсюдъ названы сваім запраўдным імём

ЯК ЖЫВУЦЬ БЕЛАРУСЫ БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

Пры канцы кожнага году прынята падсумоўваць вынікі працы за мінулы час ды, на аснове іх, будаваць свае спадзяваньні на будучыню.

Сяняня нам хацелася-б даць тут невядлую жменьку фактаў з жыцця ў дзеянасці Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства ў Беластоку, у Польшчы. Таварыства гэтае працуе — а як трэба, і змагаеца — на тое ў за тое, каб сотні тысячай Беларусаў пад Польшчою не забылі свае мовы й культуры, каб і ў чужым асяродзьдзі — яны заставаліся Беларусамі.

Пра дзеянасць Беларусаў у Польшчы за апошні квартал, ад каstryчніка пад канец сьнежня ляташняга году, орган Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства, газета „Ніва” падае гэтак:

— У каstryчніку — у Галоўным Праўленні Таварыства ў Беластоку адбыўся сэмінар сяброў літаратурна-мастацкага аб'еднання „Белавежа”. На сэмінары абміроўвалася творчасць сяброў аб'еднання за апошнія гады. Удзельнікі сэмінару пастановілі выдаць у недалёкай будучыні новы літаратурны альманах.

— У Беластоку адбылося пасяджанне наўкуковага гуртка Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства, на якім абміроўваліся новыя працы: „Рамантызм у творчасці Якуба Коласа” Аляксандра Баршчэўскага, ды „Грыбоўская секта” Ўладзімера Паўлючука. Пастановілена выдаць абедзве працы другам.

— Адбылася аўтарская сустрэча паэты Алеся Барскага зь сябрамі беластоцкага гарадзкога аддзела Таварыства.

— У Беластоку арганізаваўся беларускі хор.

Акадэмія была закончаная агульным адсъпяваннем „Сыпі пад курганам гэроў”.

● УРАЧЫСТЫ АБЕД НА ЗАКАНЧЭННЕ САБОРУ адбыўся пасъля акадэміі Дня Гэроў. За сталамі, пастаўленымі падковай, занялі месцы калі 100 асобаў — нашых гасцей і мясцовых прыхаджан. На ганаровым месцы сядзелі ўладыка Васіль і Архімандрый Мікалай.

Абед распачаўся малітвой ды перарываны быў съпевам „Многая лёта” ў прамовамі. Ад імя Параахвільнай Рады царквы Св. Кірылы Тураўскага ў Таронта, як гаспадар, прамаўляў сп. М. Ганько, вітаючы ўладыку Васіля, гасцей зь іншых парахвіль і мясцовых прыхаджан. Выступала яшчэ некалькі прамоўцаў: старшыня ЗБК Мгр. А. Грыщука, старшыня Царкоўнай Рады ў Нью Брансвіку сп. П. Кажура, сп. К. Акула, сп. П. Кулеш з Нью Брансвіку ў сп. Лісочонак з Ашавы. Усе выказвалі задавальненіе з памысна закончанага Сабору. Некаторыя з прамоўцаў навязывалі да Дня Гэроў Беларусі ў прыпаміналі мінулае з аспішнай вайны. Апошнім прамаўляў ўладыка Васіль. Яго прамова была даўгой, але цікавай і пачувачнай.

Абед прайшоў у прыгманай атмасфэры і закончаны быў малітвой. За добрую арганізацыю, прыгожае накрыццё, спраўную абслугу і смачныя стравы прамоўцы дзякавалі нашым жанчынам, што ўвіхаліся калі сталі. Зарганізавала абед на просьбу Параахвільнай Рады Задзіночаныне Беларускіх Жанчын Канады, пад кіраўніцтвам сп.ні Марыі Ганько, старшыні Камітэту прыняцця.

● ВЕЧАРЫНА ў АШАВЕ. У суботу, 19 лістапада м. г. Ашавскія Беларусы зладзілі даволі ўдалую вечарыну ў залі Украінскай Царквы. Было там людна і весела. Грава аркестра пад кіраўніцтвам сп. Б. Лісочонка. Яна дманстравала новыя беларускія молёдые для танцаў, якія мелі пасъпех у публікі, таму выклікалі бурнія волескі.

Апрача Ашавскай публікі, было шмат суродзічаў і з Таронта, якія рады былі разам пагутарыць і павесляцца. Пры гэтай нагодзе сп. Р. Беразоўскі з Б.Н.А. ў Таронте знашоў хвіліну, каб заахвоціць Беларусаў з Ашавы прыбыць у наступную нядзелью ў Таронта на ўшанаванье Дня Гэроў. Беларусі ў вабедзівых Цэрквях і на акадэмію, прысьвечаную гэтай агульначынайнай падзеі.

● Да ведама Паліакаў з г. зв. „Красаў усходніх”. Польшча ня мела віякага права на землі Зах. Беларусі ў Зах. Украіне — прызнаецца кракаўская газета „Тыгоднік повышэнія” ў артыкуле В. Стоммы. Аў-

— У лістападзе — адбыўся другі пленум Галоўнага Праўлення Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства. Цэнтральным пунктаў парадку дня гэтага пленума — было аблеркаванье дзеянасці газеты „Ніва”.

— На балонах „Нівы” аблеркавалася справа неабходнае патрабы стварэння „Аб'еднання любіцеляў беларускіх мовы”, што папулярызавала-б прыгожасць беларускіх мовы, змагалася за ейную культуру ў чысьціню, ды за тое, каб якнайшырэйшае беларускіе асяродзізде знаёмілася з беларускай літаратурай і гісторыяй.

— Пачаліся перамовы Беларускага Таварыства з Польскім Рады ў справе наладжанья радыяперадачу ў беларускай мове, у справе пашырэння беларускай томатыкі ў радыёвых передачах у польскай мове, ды ў справе правядзенія на беластоцкай антэне „Дня Беларускіх культур”...

— У сьнежні — беларускі хор, пра арганізацыю якога „Ніва” падавала ў каstryчніку, пасльёў ужо даць два канцэрты.

— Абвешчаныя вялікі конкурсы з узнагародамі на чытаныне беларускіх літаратуры. Конкурс разылчыны ў васнайным на дарослых чытанчу, з вучнямі беларускіх ліцеюў у чытніці.

— У рэдакцыі „Нівы” адбылася працоўная нарада перадавых карэспандэнтаў гэтага газеты. На нарадзе былі аблеркаваныя дасыгнены ў недахопах дасыланых у рэдакцыю карэспандэнцікіх матар'ялаў. Усё ўдзельнікі нарады съцвердзілі, што крывачныя заўвагі, зъмяшчаныя ў карэспандэнціях, бясстрочно спрычиняюцца да ўладжанья прыгаданых у іх недахопаў.

— Лектары Галоўнага Праўлення БГКТ выїжджалі ў сьнежні з дакладамі ў беларускія вёскі Бельскага й Семятыцкага паветаў. Лектары гэтыя прачыталі ў мінульым годзе калі 30-х дакладаў на гэткі, прыкладам, тэмы: „Беларускія школы” і „Літоўчы”. Оля Пуп рэпрэзентавала „Беларускую Княгіню” на Фэстывалі.

Падзея, прыгаданыя тутака, не багатыя. Аднак, яны вымоўна съветчыца пра тое, чым жывуць сяняня Беларусы за заходнюю мяжою БССР, ды пра тое, якія вехі будуть вызначаць шлях іхна грамадзка-нацыянальнае дзеянасці ў будучым 1967-м годзе.

„МЁРТВЫМ НЕ БАЛІЦЬ” ВАСІЛЯ БЫКАВА У УКРАЇНСКАЙ ПРЭСЕ

Беларускі савецкі пісьменнік Васіль Быкаў — аўтар „Жураўлінага крыку”, „Франтавой старонкі”, „Альпійскай баляды”, „Трэйціяў рэкеты” і „Мёртвым не баліць” — нарадіў шмат штуму на толькі сваіх працаваній на 5-ым Зьезьдзе Беларускіх пісьменнікаў у трапевені 1966 году (шкада, што з гэтай прамовай не азнаёмлены Захадні съвет), шмат кантравэрсій у вікліках ў савецкай крывачы ў ягоныя творы, а аслабіва-ж аповесць „Мёртвым не баліць”. Твор гэтых быў перакладзены на расейскую мову і зъмешчаны ў маскоўскім літаратурным часопісе „Новый мир” за студзень-люты 1966 году. У сваіх творы аўтар выступае адкрыта з войствай крывачай стаўніскага тэатру ў Савецкай арміі. І наладкамі на толькі партыйных крывачы, але і савецкіх вайскавіков.

Паступова пранікае знаёмства з

таго, што ў недалёкім мінульым Польшча не павінна была акупаваць Зах. Беларусі ў Зах. Украіне. На гэтых землях — кака Стомма — Паліакі былі ў міншыні і раней ці пазней прыйшло-б там да „польскага Альжыру”, бо Беларусы ў Украінцы паднялі-б падстанье супраць польскай акупацый. Навет такая сільная краіна, як Францыя, мусіла скапітаваць перад сваім Альжырам, а што-ж гаварыць пра слабую і рознанациональную Польшчу. „У нашым часе немагчыма, каб адна нацыя акупавала тэрыторыю ругой нацыі супроты волі гэтай апошній” — кажа В. Стомма.

Гэтыя слова мусіць запамятаць палярскія шавіністыя, што дагэтуль мараць аўт. Вільні й Львове ў Беларусі ў артыкуле В. Стоммы. Аў-

БЕЛАРУСКАЯ ВЫСТАУКА ў ЧЫКАГА

У дніх 15-16 кастрычніка 1966 году пад пратэктаратам ды пра асаўстым уздзеле бурмістра места Чыкага Рычарда Дэйлі адбыўся Міжнародны Фэстываль нацыянальной культуры. Фэстываль складаўся: 1. з выставак нацыянальных вырабаў — віраптакі, тканінай, вышыянак, арнамэнтак, эмблемай, цырамікі, предметаў упрыгожаньня, разьбы, майстэрства, літаратуры й інш.; 2. выступаў на сцене паасобных нацыянальных груп з народнымі песнямі й танцамі; 3. аддзелу нацыянальной кулінарыі ды кірмашу, дзе кожны наведвальнік меў нагоду пакаштаваць патрэвы розных народоў куціці, упадабаны ўпамінак.

Усіх разам у Фэстывалю прыймала ўдзел больш за 50 нацыянальнасцяў (ул.чына з Ладзінскай), Эўропы й Азіі, якія пакрылі звімі павільнамі й стондамі вялікую плошчу Нэві Пір даўжынёй да аднаго кіляметра. Цёплае надвор'е добра спрыяла, што за два дні наведала Фэстываль калі 100.000 асобаў.

Беларускі ўдзел у Фэстывалі быў зарганізаваны дзіўнім арганізацыямі ў Чыкага: Згуртаваньнем Беларусаў у Ілінойс і Згуртаваньнем Беларускай Моладзі ў Ілінойс з удзелам іншых Беларусаў паза 100.000 асобаў.

У гэтым годзе на міжнароднай сцене выступала танцевальная група дзяўчатаў пад кіраўніцтвам Веры Рамук, якая выканала тры беларускія народныя танцы: „Мікіту”, „Кадрылю” і „Ліяніху”. Оля Пуп рэпрэзентавала „Беларускую Княгіню” на Фэстывалі.

Беларуская выстаўка нацыянальных вырабаў складалася з вялікага стойшча народных тканінай, ткацкіх узорай, вышывак, народнай віраптакі, дываноў, посыцілак, ручнікоў, настольнікай, падушак, мастицкіх вырабаў, абразоў, лялек, і вялікіх манікінай на народных касыцімах і інш. Асаблівай атракцыяй нашага стойшчыка, што прынадлежала мацы наведвальнікай, быў паказ сп. Тараса Тарасевіча старога народнага прадзіўніка з падгор'я ў Ілінойсі з дзяцінства.

Беларускія вырабы складаліся з вялікага стойшча народных тканінай, ткацкіх узорай, вышывак, народнай віраптакі, дываноў, посыцілак, ручнікоў, настольнікай, падушак, мастицкіх вырабаў, абразоў, лялек, і вялікіх манікінай на народных касыцімах і інш. Асаблівай атракцыяй нашага стойшчыка, што прынадлежала мацы наведвальнікай, быў паказ сп. Тараса Тарасевіча старога народнага прадзіўніка з падгор'я ў Ілінойсі з дзяцінства.

У іншым беларускім стойшчыке працавалі книжкі, часапісы, цырамічныя вырабы з беларускім арнаментам і іншыя роčnі, а таксама іншыя кухонныя прадукты.

Было ўладжана таксама нутро беларускай стойшчыкай хаты із „святым покуцем” ды відам цераз акно на прастор.

Сёлетні наш ўдзел у Міжнародным Фэстывалі ў Чыкага быў у некоторым сэнсе сваяскімі. Мы ўсёды выступалі пад назовам народнай мове БЕЛАРУС (BELARUS), уводзячы ў жыццё на чужынне даўно насыпелую акцыю, каб пакончыць з рознымі перакладамі нашага нацыянальнага назову на чужынны мовы, а таксама із сваіх вэрсій БЕЛАРАША (BYELORUSSIA), што блытае нас з РАША (RUSSIA). Пры гэтай нагодзе варта адцеміць рэакцыю наведвальнікай Фэстывалю, як яны ўспрымалі наші народнамоўны назов.

Многія наведвальнікі Фэстывалю, што арыентаваліся ў беларускім пытанні, шчырае нас віншавалі, што нарэшце мы адкінулі ўсякі пераклады свайго назову, а таксама імя ў насіўнай атакі, што была звернутая на нас. Вымоўным паказынікам гэтае ўвагі мог быць рэлартаж у чыкаскай тэлевізіі з Фэстывалю, дзе былі паказаныя толькі три нацыянальныя групы: беларуская, індыйская і бельгійская.

На заканчэнні належыцца падзялі арганізаторам нашага ўдзела на Фэстывалі ў Чыкага ў іншым дзеянім асобам, што прыймала ўдзел у гэтым важкай імпрэзе, як Н. Жызынеўскому, В. Пунтусу, А. і Л. Бялевісам, Л. Міранцову, Т. Тарасевіч, Weissruthenia, Russie Blanche, што ўвідзіла ў заблытачнай чужынцы ды тэй вялікай нацыянальнасці, што была звернутая на нас. Вымоўным паказынікам гэтае ўвагі мог быць рэлартаж у чыкаскай тэлевізіі з Фэстывалю, дзе былі паказаныя толькі три нацыянальныя групы: беларуская, індыйская і бельгійская.

На заканчэнні належыцца падзялі арганізаторам нашага ўдзела на Фэстывалі ў Чыкага ў іншым дзеянім асобам, што прыймала ўдзел у гэтым важкай імпрэзе, як Н. Жызынеўскому, В. Пунтусу, А. і Л. Бялевісам, Л. Міранцову, Т. Тарасевіч, Weissruthenia, Russie Blanche, што ўвідзіла ў заблытачнай чужынцы ды тэй вялікай нацыянальнас

ПАШЫРАЙМА СВАЁ ДРУКАВАНЕ СЛОВА!

Знаходзячыся ў Амэрыкы, у краіне эмігрантаў з усіх частак сьвету, у краіне, дзе гарантуюцца этнічнае апрычонасць эмігрантаў, мы Беларусы можа, як ніколі раней, маём усе магчымасці працаца для беларускай справы. Аднай з найгалаўнейшых галінай нацыянальна-грамадскай і палітычнай працы на эмігрантаў, на якую трэба звярнуць асаблівую ўвагу, звязанае беларуская прэса.

Нацыянальна-грамадскі ўздром заўждыць у вялікай меры ад таго, на сколькі беларускія друкаваныя слова паstryгаецца сярод нашага грамадства. Вось-жэ гэтае паstryрэнне роднага друкаванага слова няблага выконвае газета „Беларус”. Але паstryрэнне гэтае далёка не дастатковое. Прывкладам, шмат якія беларускія навіны даходзяць да амэрыкан-

кага Беларуса аж за месяц часу ад даты здарэння, не гаворачы пра Беларусаў, што жывуць у далейших краёх.

Дзеля гэтага неабходнае заданье кожнага съведамага Беларуса, а аса-бліва беларускай інтэлігенцыі звяз-ляцца максімальны выслак з мэтаю часцішайшага выдавання газеты. Рэзвязанне кожнага праблемы патрабуе неабходнага дзеяньня, хоць часамі спачатку ў зусім малога. Прывкладам, неадкладнае перасланьне кожнага Беларуса гадавое пад-піскі на газету „Беларус” ужо разъвязае праблему існаванья гэтага газеты больш чымся на палавіну. Дык не адкладаць, а аразу выка-наць гэты свой элементарны абавязак дзеля паstryрэння роднага друкаванага слова!

А. Міцкевіч

СЛУЦКІЯ УГОДКІ

Сёлетнія 46-я ўгодкі Слуцкага Збройнага Чыну былі адзначаным Задзіночаныем Беларускіх Ветара-наў, Аддзел Нью-Ёрку, у нядзелю 4-га сьнежня.

Як ведама, да збройнага змаганьня Слуцкай Брыгады, у складзе 10-х тысячай чалавек, выступіла 27-га лістапада 1920 году. Слаба ўзброеная, яна больш месяцу змагалася за не-памерна мачніша Чыровай армій і, нарэшце, была пераможаная. Але дармо што так, якраз гэтае не-памернасць сілай ды гераічнасць змаганьня. Случчакоў спрычыніліся да таго, што ўгодкі Слуцкага Збройнага Чыну, як яго сяняня называюць, урачыста съвіткуюцца беларускім грамадствам — вось ужо 46 году — усюды, дзе гэткія съвіткаваныні мачнімыя. Адзінае гэтыя ўгодкі штогоду ў беларуское грамадство Нью-Ёрку. Сёлетнія съвіткаваныні тутака было ўпяршыню адзначанае не акадэміяй, не дакладамі, а памінальна сябровскаю біседаю, прысьвечанаю памяці ўсіх тых Беларусаў, што аддалі жыцьцё за не-залежнасць Бацькаўшчыны.

Біседа была папярэджаная Божаю Службою ў Саборы БАПЦаркы, і урачыста паніхіда па беларускіх геюрах.

Памінальная юрачыстасць прыбядсных сталох была адчынена старшынём Нью-Ёрскага аддзелу ЗБВ. Пасыль асьплюваньня хорам пад кіруніцтвам сп. М. Тулейкі жалобнага маршу на слова Янкі Купалы „Сыпце ўсё тыя, што праўды на съвеце шукалі”, старшыня прывітаў прысутных, зь яго Высокапрасльвічнествам Архіпіскапам Васільем на чале і перадаў слова ген. Ф. Кушалю. Апрача яго ды іншых вэтранаў, бралі слова ѹ госьці — прадстаўнікі беларускіх грамадскіх арганізацый, дзелячыся з прысутнымі сваімі ўспамінамі думкамі. Апошнім прамаўляў Уладыка Васіль. Ён казаў, што вера ѹ малітва могуць рабіць цуды ѹ спрычыніца да прамогі слабейшых над дужайшымі, калі адно яны зь вераю бяруцца за спрэядлівую справу. На агульнае жаданье хор БАПЦарквы выканалічэ адну песню — народную жайнерскую „Развязвайся, сырьи дубе”.

Працягам усюе юрачыстасць прыбядсных сталох панаваў паважны, самаўды юрачысты настарт. Усе щычыра перажывалі трагічны падзея Слуцкага Збройнага Чыну, што адбылася 46 год таму. Съвіткаваныне скончылася асьплюваннем беларускага памінальнага тімуну.

НАВУКОВАЕ ПАСЕДЖАНЬНЕ БЕЛАРУСКАГА ІНСТИТУТУ

10 сьнежня 1966 г. ў Нью-Ёрку адбылося чараднае навуковае паседжанье Беларускага Інстытуту Навукі ѹ Мастацтва з дыскусіяй на тэму „Нашаніўская ѹ сучаснае разуменне беларускіх гісторыкі”. Эфэрнант, малады гісторык Янка Залуднік, чарадно прыкладаў зылко-стрраваў і супаставіў пагляды на гісторыю Беларусі выдатнейшых нашаніўцаў і некаторых сучасных аўтараў падсавецкіх.

Пасыля разгрому гісторычнае на-вукі ѹ БССР у часе пагалоўнага нішчэння ѹ трыццатых гадох беларуское навукі ѹ культуры пад клі-чам змаганьня зь „беларускім на-цыяналізмакратызмам”, а не ўнікіх самастойных паглядзяў падсавец-кіх аўтараў на гісторыю Беларусі паважна гаварыць на прыходзілася. Было тады толькі больш або менш грубое ўцісканне мінулага народу ѹ строга абавязваючыя схемы Масквы, дамінуючу ѹ ўсёпадпраднюю-чую ў якіх была тэза аб „спрадвечным імкненні беларускага народу да зяднання з расейскім”.

Вынікі гэтага ліквідацый гісторыі як науку ды падмены яе палітычнаю пропагандай адчываючыя ў БССР і цяпер, пасыля таго, як ад гэдзельных наступіла некаторая лі-бералізацыя ўмовай працы падсавецкіх навукоўцаў. Сяняня, калі падсавецкія аўтары маюць некаторую магчымасць выходзіць часам і з гісторычных фактав і актаў, а ня толькі накінутых вялікадзяржавных дагмаў, даводзіцца ім адкрываць науку дзяржаваў, як тое, што дзяржаўнасць беларускі народ меў ѹ іншыя по-ры свае гісторыі, а ня толькі сучасную „сацыялістычную”, што Вялікае Княства Літоўскае было дзяржаўна фармацый, беларускага на-роду, ці што ѹ сярэднявечы ља Беларусы, як і ёсі народы Эўропы, мелі сваіх беларускіх „фёodal-паноў”, а ня польскіх ці літвінскіх, як з прапагандных меркаванняў вымагае афіцыйная „савецкая” гісторыя. Сцьверджаны гэтыя зусім ня нейкія новыя, бо зналі іх ўсе паважнейшыя расейскія аўтары XIX стагодзіня, што глыбей даследвалі гісторыю Вялікага Княства Лі-тоўскага, Цяперака, у БССР, даво-

гута зазубляючы-ўпітываючы. По-

ПАМЯЦІ КАМПАЗЫТАРА М. РАВЕНСКАГА

Вечар ушанаваньня памяці Міколы Равенскага, з нагоды 80-х угодкаў ад нараджэння кампазытара, адбыўся 17 сьнежня сёлета ѹ памешканы Фундацый Імія П. Крачускага ў Нью-Ёрку. Вечар быў ладжаны аддзелам БАЗА ў Нью-Ёрку. Старшыня аддзелу — др. Ул. Набагез, быўшы ўдзельнік Лювэнскага хору беларускіх студэнтаў, якіх кіраваў М. Равенскі (5. XII. 1886 — 9. III. 1953).

На вечар зышлося калі 30-ёх асобаў, балышыня зь якіх асабіст ведалі кампазытара, некаторыя пялі ѹ ягоных хорах. Др. Набагез падзяліўся ўспамінамі пра апошні пэрыяд жыцця кампазытара Равенскага ѹ Лювэне ѹ Бэльгіі, куды ён быў прыехаў у 1950 годзе, каб арганізаваць хор у групе беларускіх студэнтаў, што вучыліся на ўніверсітэце. Трыўмалі съследам дзеяна-сць кампазытара ў лювэнскім пэ-риядзе засталася сэрыя кружэлак, выдадзеных у 1953 годзе. Некаторыя з гэных песенных записів былі праслушаныя на вечары з магнітафоннае істужкі. Праслушаны быў, таксама з істужкі, успамін Антона Адамовіча пра кампазытара ў часе юнона дзеянасці ў Менску ў 20-х гадох. Удзельнікі вечару падзяліліся сваімі згадкамі пра Равенскага ѹ пазыншыя гадох.

Было выказане пажаданье, каб сабраць у вядно месца творчую спадчыну М. Равенскага; давесці до канця пэрыяду дзелячыся з прысутнымі сваімі ўспамінамі думкамі. Апошнім прамаўляў Уладыка Васіль. Ён казаў, што вера ѹ малітва могуць рабіць цуды ѹ спрычыніца да прамогі слабейшых над дужайшымі, калі адно яны зь вераю бяруцца за спрэядлівую справу. На агульнае жаданье хор БАПЦарквы выканалічэ адну песню — народную жайнерскую „Развязвайся, сырьи дубе”.

Працягам усюе юрачыстасць прыбядсных сталох панаваў паважны, самаўды юрачысты настарт. Усе щычыра перажывалі трагічны падзея Слуцкага Збройнага Чыну, што адбылася 46 год таму. Съвіткаваныне скончылася асьплюваннем беларускага памінальнага тімуну.

Я. З.

БЕЛАРУСКАЯ ВЫСТАУКА У КАЛИФОРНИІ

Трэці гадавін юсенаціяльны фэстываль, ладжаны супольна Аддзелам Паркай і Разрыбакай Лёс-Анджеўскага павету ѹ Інтарнцыяльным Інстытутам, адбыўся 1-га ѹ 2-га кастрычніка 1966 г. у горадзе Бэл Гарданс у парку Джона Ансона Форда.

Беларусам на выстаўцы пашчас-

ціла, бо атрымалі яны падвойны

прызданец, як для дзівюх арга-

нізацый — БАЗА ѹ ВККА.

Дзеля ў прыпадкова чуліся галасы, што сёлетнія беларуская выстаўка

выглядала лепш за ўсё папярэднія.

Апрача разьвешаных у беларускім павільні ладнае колькасці народ-

ных дзяржак, было ніяма вышилай-

народнай вопраткі, паясоў, сарвэтак, падушак, ручнікоў, насто-

льніку і інш.

На выстаўцы было ѹ шмат дру-

канага матар'ялу пабеларуску ѹ па-

німікі ѹ тлумачынне беларускага

нацыянальнага назову, карта Бела-

русы ѹ малюнкі беларускіх краін-

даслоўнікі.

Пры ўсіх выстаўках на ўсіх

павільніх павільніх павільніх

павільніх павільніх павільніх